

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ **З БІОЛОГІЇ** У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках біології слід здійснювати відповідно до загальних підходів до визначення рівня навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, відповідно до Загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (наказ МОН України від 21.08.2013 No 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти», <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1222729-13/stru>), критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти (наказ МОНмолодьспорту України від 13.04.2011 No 329, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-11#Text>).

При оцінюванні рівня навчальних досягнень з біології враховується:

- рівень оволодіння біологічними ідеями, що становлять важливу складову загальнолюдської культури: рівні організації живої природи, зв'язок будови і функцій організмів, історичний розвиток органічного світу, різноманітність організмів, цілісність і саморегуляція живих систем, зв'язок людини і природи;
- рівень умінь використовувати теоретичні знання у практичній діяльності, під час розв'язування задач чи вправ різного типу, уміння робити висновки та узагальнення на основі практичної діяльності;
- рівень оволодіння практичними умінями та навичками спостереження та дослідження природи, виконання лабораторних та практичних робіт.

Всі види оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюються за критеріями, наведеними в таблицях.

Рівні навчальних досягнень учнів	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
І. Початковий	1	Учень (учениця) з допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) розпізнає і називає окремі біологічні об'єкти
	2	Учень (учениця) намагається відтворити окремі факти, з допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) наводить елементарні приклади біологічних об'єктів і їх окремі ознаки
	3	Учень (учениця) відтворює окремі факти, з допомогою вчителя або з використанням підручника фрагментарно характеризує окремі ознаки біологічних об'єктів; відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді

II. Середній	4	Учень (учениця) з допомогою вчителя або з використанням підручника відтворює незначну частину навчального матеріалу, дає визначення окремих біологічних понять, дає неповну характеристику загальних ознак біологічних об'єктів; у відповідях може допускати помилки
	5	Учень (учениця) відтворює основний зміст навчального матеріалу, відповідаючи на запитання вчителя; характеризує загальні ознаки біологічних об'єктів; дає визначення окремих біологічних понять; наводить приклади, що ґрунтуються на матеріалі підручника; у відповідях може допускати помилки;
	6	Учень (учениця) самостійно, але неповно відтворює навчальний матеріал, відповідає на окремі запитання; у цілому правильно вживає біологічні терміни; характеризує будову та функції окремих біологічних об'єктів за планом; у відповідях допускає помилки; розв'язує прості типові біологічні вправи і задачі з допомогою вчителя
III. Достатній	7	Учень (учениця) самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу, допускаючи у відповідях неточності; розв'язує прості типові біологічні вправи і задачі звертаючись за консультацією до вчителя
	8	Учень (учениця) самостійно відтворює навчальний матеріал; відповідає на поставлені запитання, допускаючи у відповідях неточності; порівнює біологічні об'єкти, явища і процеси живої природи, встановлює відмінності між ними; виправляє допущені помилки; розв'язує типові біологічні вправи і задачі користуючись алгоритмом
	9	Учень (учениця) вільно відтворює навчальний матеріал та відповідає на поставлені запитання; з допомогою вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки; дає порівняльну характеристику біологічним об'єктам явищам і процесам живої природи; розв'язує стандартні пізнавальні завдання; виправляє власні помилки; самостійно розв'язує типові біологічні вправи і задачі; уміє працювати зі схемами, графіками, малюнками, таблицями, моделями;
IV. Високий	10	Учень (учениця) логічно та усвідомлено відтворює навчальний матеріал у межах програми; дає повні, змістовні відповіді на поставлені запитання; розкриває суть біологічних явищ, процесів; аналізує, систематизує, узагальнює, встановлює причинно-наслідкові зв'язки; використовує знання у нестандартних ситуаціях; самостійно розв'язує біологічні вправи і задачі у межах програми
	11	Учень (учениця) виявляє міцні та глибокі знання у межах програми; самостійно аналізує і розкриває закономірності живої природи; наводить приклади,

		що ґрунтуються на власних спостереженнях; оцінює біологічні явища, закони; виявляє і обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки; аргументовано використовує знання у нестандартних ситуаціях; визначає можливості практичного застосування результатів досліджень
	12	Учень (учениця) виявляє системні знання з біології; усвідомлено використовує їх в стандартних та нестандартних ситуаціях, вільно відповідає на ускладнені запитання, з використанням міжпредметних зв'язків; самостійно аналізує біологічні явища і процеси, виявляє особисту позицію щодо них; уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв'язання; користується додатковими джерелами інформації для виконання навчального завдання, уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв'язання, бере участь у дискусіях, вирішенні проблемних питань

Критерії оцінювання практичних та лабораторних робіт

Практичні та лабораторні роботи виконуються з метою закріплення або перевірки засвоєння навчального матеріалу та рівня сформованості практичних умінь і навичок. Виконання практичних і лабораторних робіт оцінюється в усіх учнів, при цьому оцінюванню підлягають перш за все практичні уміння, визначені метою роботи.

Практичні та лабораторні роботи оформляються учнями в робочому зошиті або в зошиті з друкованою основою й обов'язково оцінюються.

При оцінюванні лабораторних досліджень практичних робіт враховується:

- обсяг виконання завдань роботи;
- наявність помилок, їх кількість;
- оформлення роботи (порядок оформлення, виконання рисунків біологічних об'єктів, охайність тощо);
- для лабораторних робіт наявність і зміст висновків (відповідність меті та змісту завдань роботи, повнота, логічність, послідовність тощо);
- для практичних робіт наявність і зміст звіту про роботу; –рівень самостійності під час виконання завдань і формулювання висновків (написання звіту).

Рівні навчальних досягнень учнів	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I. Початковий	1	Учень (учениця) з допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) знає правила техніки безпеки при виконанні лабораторних та практичних робіт
	2	Учень (учениця) за інструкцією і з допомогою вчителя фрагментарно виконує лабораторні та

		практичні роботи без оформлення
	3	Учень (учениця) за інструкцією і з допомогою вчителя фрагментарно виконує лабораторні та практичні роботи без належного оформлення, припускається суттєвих біологічних помилок
II. Середній	4	Учень (учениця) за інструкцією і з допомогою вчителя виконує лабораторні та практичні роботи з неповним їх оформленням
	5	Учень (учениця) за інструкцією і з допомогою вчителя виконує лабораторні та практичні роботи, частково оформляє їх, без висновків
	6	Учень (учениця) за інструкцією і з допомогою вчителя виконує лабораторні та практичні роботи, оформляє їх без висновків
III. Достатній	7	Учень (учениця) за інструкцією виконує лабораторні та практичні роботи, звертаючись за консультацією до вчителя, оформляє їх, робить висновки з допомогою вчителя, складає звіт
	8	Учень (учениця) за інструкцією виконує лабораторні та практичні роботи, звертаючись за консультацією до вчителя, оформляє їх, робить неповні висновки, складає звіт
	9	Учень (учениця) за інструкцією виконує лабораторні та практичні роботи, оформляє їх, робить нечітко сформульовані висновки, складає звіт
IV. Високий	10	Учень (учениця) за інструкцією виконує лабораторні та практичні роботи, оформляє їх, робить чітко сформульовані висновки
	11	Учень (учениця) за інструкцією ретельно виконує лабораторні та практичні роботи, оформляє їх, робить логічно побудовані висновки, складає звіт
	12	Учень (учениця) ретельно виконує лабораторні та практичні роботи, оформляє їх, робить самостійні обґрунтовані висновки, складає звіт.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З БІОЛОГІЇ (вивчення з використанням технологій дистанційного навчання)

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
I. Початковий	н/а	Учень (учениця) під час дистанційного навчання жодного разу не з'явився на онлайн урок та не продемонстрував жодної роботи з даної теми
	1	Учень (учениця) орієнтується в темі уроку, рідко заходить на

		онлайн-уроки, розрізняє окремі біологічні явища чи об'єкти
	2	Учень (учениця) за допомогою вчителя відтворює окремі факти на елементарному рівні, інколи з'являється на онлайн уроках, називає окремі ознаки біологічних об'єктів
	3	Учень (учениця) відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді, інколи з'являється на онлайн уроках; допускає суттєві біологічні помилки
II. Середній	4	Учень (учениця) відтворює незначну частину матеріалу, систематично заходить на онлайн-уроки, дає неповну характеристику загальних ознак біологічних об'єктів, допускаючи несуттєві помилки
	5	Учень (учениця) відтворює основний зміст навчального матеріалу, описує за планом, несуттєві помилки допускаються, проводить та описує спостереження, з допомогою вчителя виконує прості біологічні вправи, систематично заходить на онлайн-уроки
	6	Учень (учениця) самостійно, але неповно відтворює матеріал, відповідає на окремі запитання, за зразком виконує вправи та задачі, систематично заходить на онлайн-уроки
III. Достатній	7	Учень (учениця) самостійно відтворює основну частину матеріалу, використовуючи необхідну термінологію, допускає неточності, вміє порівнювати та виконувати прості біологічні дослідження, систематично заходить на онлайн-уроки, завдання надсилаються на перевірку вчасно та систематично
	8	Учень (учениця) самостійно відтворює навчальний матеріал, відповідає на поставлені питання, допускаючи неточності, вміє порівнювати біологічні об'єкти, застосовує знання в стандартних ситуаціях, виконує типові вправи, користуючись алгоритмом, систематично заходить на онлайн-уроки, завдання на перевірку надсилаються вчасно та систематично
	9	Учень (учениця) вільно відтворює навчальний матеріал, аналізує інформацію, самостійно виконує типові вправи та задачі, використовує знання в стандартних ситуаціях, вміє виправляти помилки, працює з схемами, графіками, виконує прості біологічні дослідження та пояснює їх результат, виявляє власне ставлення до природи, систематично заходить на онлайн-уроки, завдання на перевірку надсилаються вчасно та систематично

IV. Високий	10	Учень (учениця) логічно усвідомлює та відтворює навчальний матеріал в межах програми, розкриває суть явищ, наводить приклади, дає порівняльну характеристику об'єктам, аналізує, систематизує, використовує знання в нестандартних ситуаціях, систематично заходить на онлайн-уроки, завдання на перевірку надсилаються вчасно та систематично
	11	Учень (учениця) виявляє міцні та глибокі знання з біології, самостійно аналізує і розкриває закономірності живої природи, наводить власні приклади, порівнює біологічні явища, визначає можливості практичного застосування результатів досліджень, активно проявляє ціннісні орієнтації, здійснює вибір завдань та рішень, систематично заходить на онлайн-уроки, завдання на перевірку надсилаються вчасно та систематично
	12	Учень (учениця) виявляє системні знання, усвідомлено використовує їх в стандартних та нестандартних ситуаціях, самостійно аналізує біологічні явища, виявляє особисту позицію щодо них, користується додатковими джерелами інформації для виконання навчального завдання, уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв'язання, бере участь у дискусіях, вирішенні проблемних питань, систематично заходить на онлайн-уроки, завдання на перевірку надсилаються вчасно та систематично

Орієнтовні вимоги оцінювання навчальних досягнень учнів з біології

Оцінювання здійснюється за 12-бальною шкалою.

Види оцінювання навчальних досягнень учнів з біології: поточне, формувальне, тематичне, семестрове, річне оцінювання .

Формувальне – здійснюється під час навчання та сприяє кращим результатам учнів і ґрунтується на поставлених цілях (оцінювання для навчання). Воно розпочинається з попереднього оцінювання знань, умінь учнів на початку теми та впродовж її вивчення. Формувальне оцінювання включає: самооцінювання, оцінювання учнями, оцінювання співробітництва та оцінювання результатів проєктної діяльності.

Організація формуального оцінювання:

- формулювання об'єктивних та зрозумілих для учнів навчальних цілей;
- створення ефективного зворотнього зв'язку;
- забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання;
- ознайомлення учнів з критеріями оцінювання;
- забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність;
- корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Тематичне оцінювання здійснюється на підставі результатів опанування учнями матеріалу теми відповідно до вимог навчальних програм. Тематична оцінка виставляється з урахуванням поточних оцінок за різні види навчальних робіт (усних відповідей, лабораторних, практичних, самостійних, контрольних, творчих робіт) та навчальної активності школярів. Окремий урок тематичної атестації, з метою здійснення відповідного оцінювання, не проводиться.

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичного. При виставленні оцінки за семестр ураховується складність і значущість окремих тем для формування предметної компетентності, динаміку навчальних досягнень учнів. У разі відсутності оцінки за одну або кілька тем, що вивчались упродовж семестру, семестрова оцінка може бути нижча середнього арифметичного наявних тематичних оцінок.

Річне оцінювання здійснюється за результатами I та II семестрів.

За ведення *зошитів* з біології оцінка в журнал не виставляється.

Обов'язковим є проведення однієї **контрольної** роботи в семестр як окремого уроку за рахунок резервних годин навчальної програми. Термін та зміст завдань контрольної роботи – на розсуд вчителя. Статус оцінки – поточна.

Відпрацювання пропущених учнем лабораторних, практичних, контрольних робіт є недоцільним.

Компетентнісний потенціал навчального предмета

Уміння:

усно й письмово тлумачити біологічні поняття, факти, явища, закони, теорії;

описувати (усно чи письмово) експеримент, послуговуючись багатим арсеналом мовних засобів – термінами, поняттями тощо;

обговорювати проблеми біологічного змісту.

1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами

Ставлення:

усвідомлення значущості здобутків біологічної науки, зокрема пошанування досягнень українських учених;

прагнення до розвитку української біологічної термінологічної лексики.

Навчальні ресурси:

навчальні, науково-популярні, художні тексти про природу, дослідницькі проекти в галузі біології, усні / письмові презентації їх результатів.

2. Спілкування іноземними мовами

Уміння:

використовувати іншомовні навчальні джерела для отримання

інформації біологічного змісту;

описувати іноземними мовами, аналізувати та оцінювати роль природних явищ у сучасному світі, доречно використовувати біологічні поняття та найуживаніші терміни в усних чи письмових текстах, читати та тлумачити біологічну номенклатуру і термінологію іноземною мовою;

описувати біологічні проблеми.

Ставлення:

зацікавленість інформацією біологічного змісту іноземною мовою; розуміння глобальності екологічних проблем і прагнення долучитися до їх вирішення, зокрема й за посередництвом іноземної мови.

Навчальні ресурси:

довідкова література, онлайнві перекладачі, іншомовні сайти, статті з іншомовної вікіпедії, іноземні підручники і посібники.

Уміння:

застосовувати математичні методи для розв'язання біологічних проблем, розуміти і використовувати математичні моделі природних явищ і процесів.

Ставлення:

усвідомлення варіативності математичних методів у розв'язанні біологічних проблем і задач.

Навчальні ресурси:

завдання на виконання розрахунків, аналіз та представлення статистичної інформації, наведеної в графічній формі, напр., щодо статево-вікової будови популяцій.

Уміння:

пояснювати явища в живій природі, використовуючи наукове мислення;

3. Математична компетентність

4. Основні компетентності у природничих науках і технологіях

самостійно чи в групі досліджувати живу природу, аналізувати і визначати проблеми довкілля;

оцінювати значення біології для сталого розвитку.

Ставлення:

відповідальність за ощадне використання природних ресурсів,

екологічний стан у місцевій громаді, в Україні і світі;

готовність до вирішення проблем, пов'язаних зі станом довкілля.

Навчальні ресурси:

біологічні задачі, ситуативні вправи щодо вирішення проблем стану довкілля, біорізноманіття, ощадного використання природних ресурсів тощо.

Уміння:

використовувати сучасні цифрові технології і пристрої для спостереження за довкіллям, явищами і процесами живої природи;

створювати інформаційні продукти (мультимедійна презентація, блог тощо) природничого спрямування;

шукати, обробляти і зберігати інформацію біологічного характеру, критично оцінюючи її.

5. Інформаційно-цифрова компетентність

Ставлення:

дотримання авторського права, етичних принципів поведінки з інформацією;

усвідомлення необхідності екологічних методів та засобів утилізації цифрових пристроїв.

Навчальні ресурси:

комп'ютерні експерименти на основі інформаційних моделей.

Уміння:

організувати й оцінювати свою навчально-пізнавальну діяльність, зокрема самостійно чи в групі планувати і проводити спостереження та експеримент, ставити перед собою цілі і досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя.

6. Уміння вчитися впродовж життя

Ставлення:

допитливість і спостережливість, готовність до інновацій.

Навчальні ресурси:

Біологічна література, довідкова система програмних засобів.

Уміння:

7. Ініціативність і підприємливість

генерувати ідеї й ініціативи щодо проектною та винахідницькою

діяльності, ефективного використання природних ресурсів;

прогнозувати вплив біології на розвиток технологій, нових напрямів підприємництва;

нівелювати ризики і використовувати можливості для створення цінностей для себе та інших у довкіллі;

керувати групою (надихати, переконувати й залучати до діяльності, зокрема природоохоронної чи наукової).

Ставлення:

проактивність, відповідальність за ухвалення виважених рішень щодо діяльності в довкіллі, під час реалізації проектів і дослідницьких завдань.

Навчальні ресурси:

біографії відомих учених – організаторів виробництв (Луї Пастер,), бізнес-плани, екскурсії на новітні біотехнологічні підприємства, зустрічі з успішними підприємцями.

Уміння:

ефективно співпрацювати з іншими над реалізацією екологічних проектів, розв'язувати проблеми довкілля, залучаючи місцеву громаду та ширшу спільноту.

Ставлення:

відвага відстоювати власну позицію щодо ухвалення рішень у справі збереження і охорони довкілля, готовність брати участь у природоохоронних заходах; громадянська відповідальність за стан довкілля, пошанування розмаїття думок і поглядів; оцінювання внеску українських та іноземних учених і винахідників у суспільний розвиток.

Навчальні ресурси:

екологічні проекти, розрахункові завдання, наприклад, розрахунок економії сімейного бюджету за умови раціонального харчування.

Уміння:

8. Соціальна та громадянська компетентності

9. Обізнаність та самовираження у сфері культури

використовувати природні матеріали і засоби для втілення художніх ідей, пояснювати підґрунтя мистецтва з біологічної точки зору (фізіологія зору, слуху, смаку, нюху тощо).

Ставлення: усвідомлення причетності до національної і світової культури через вивчення біології і мистецтва; розуміння

гармонійної взаємодії людини і природи.

Навчальні ресурси:

музичні твори для вивчення акустики і фізіології слуху, опорно-руховий апарат і балет, поезія як ілюстрація до вивчення явищ і процесів природи, твори образотворчого мистецтва і фізіологія зору, особливості вищої нервової діяльності.

Уміння: працювати в команді під час виконання біологічних дослідів і проектів, застосовувати набутий досвід задля збереження власного здоров'я та здоров'я інших, оцінювати позитивний потенціал та ризики використання надбань біологічної науки для добробуту людини і безпеки довкілля.

10. Екологічна грамотність і здорове життя

Ставлення: турбота про здоров'я своє та інших людей, ціннісне ставлення до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини і спільноти, усвідомлення важливості ощадного природокористування, пошанування внеску кожного / кожної в досягнення команди.

Навчальні ресурси: кооперативне навчання, партнерські технології, проекти.

